

RAAP-NOTITIE 3431

Esvelderweg 5 te Kootwijkerbroek

Gemeente Barneveld

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: dhr. J.W. Dekker

Titel: Esvelderweg 5 te Kootwijkerbroek, gemeente Barneveld; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: april 2010

Auteur: *H. Ringenier*

Projectcode: BAPV

Bestandsnaam: NO3431_BAPV

Projectleider: H. Ringenier

Projectmedewerker: R. Emaus

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 39861

Bewaarplaats documentatie: RAAP Oost

Autorisatie: drs. H.B.G. Scholte Lubberink

Bevoegd gezag: gemeente Barneveld

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2010

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van dhr. J.W. Dekker heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in maart 2010 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de realisatie van nieuwbouw in plangebied Esvelderweg 5 te Kootwijkerbroek, gemeente Barneveld. Doel van dit onderzoek was allereerst het middels bureauonderzoek verwerven van informatie over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek was vervolgens die verwachting te toetsen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische vindplaatsen. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen in het plangebied is vervolgens een advies met betrekking tot archeologisch vervolgonderzoek geformuleerd.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek gold bij de aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een middelmatige verwachting voor het aantreffen van (intacte) archeologische resten uit alle archeologische perioden.

Tijdens het veldonderzoek zijn in het plangebied geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten aangetroffen. Geconstateerd is dat de geologische ondergrond in het plangebied wordt gevormd door verspoeld dekzand. Dit zand wordt vooral gekenmerkt door het voorkomen van grind en humusvlekken. De natuurlijke bodemopbouw is vrijwel geheel verstoord. Wel zijn nog restanten van een podzolbodem in de top van het verspoelde dekzand waargenomen.

Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht toch archeologische resten worden aangetroffen, dan is dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

Met betrekking tot de bevindingen van dit bureauonderzoek dient contact opgenomen te worden met de gemeente Barneveld.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van dhr. J.W. Dekker heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in maart 2010 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in plangebied Esvelderweg 5 te Kootwijkerbroek in de gemeente Barneveld. In het plangebied wordt nieuwbouw gerealiseerd. Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

1.2 Administratieve gegevens

Het plangebied (circa 1,2 ha) ligt in agrarisch gebied ten westen van de bebouwde kom van Kootwijkerbroek (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 32C van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000).

Gemeente: Barneveld

Plaats: Kootwijkerbroek

Plangebied: Esvelderweg 5

Centrumcoördinaten: 172.720/461.970

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 39861

1.3 Toekomstige situatie

In het plangebied wordt nieuwbouw gerealiseerd.

1.4 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek bestond uit een karterend booronderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1), beheerd door de Stichting Infra-

structuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden. Achter in dit rapport is een lijst met gebruikte afkortingen opgenomen.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn reeds bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnterpreteerd.

Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS);
- de Archeologische Monumenten Kaart (AMK);
- de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW);
- literatuur en historisch en aardkundig kaartmateriaal (zie literatuurlijst);
- de recente topografische kaart 1:25.000;
- recente luchtfoto's uit Google Earth (<http://www.earth.google.com>);
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN).

2.2 Resultaten

Huidige situatie

Op een recente topografische kaart 1:25.000 is het plangebied afgebeeld als grasland; een klein deel van het plangebied is bebouwd ((Boddaert & Mak, 2004). Recente luchtfoto's uit Google Earth bevestigen dit grondgebruik. Volgens de geraadpleegde topografische kaart en het Actueel Hoogtebestand Nederland (<http://www.ahn.nl/>) bedraagt de huidige maaiveldhoogte in het plangebied ongeveer 14 m +NAP.

Aardkundige situatie

Geo(morfo)logie

Het plangebied bestaat geomorfologisch gezien uit een vlakte van ten dele verspoelde dekzanden (<http://www.archis.nl>).

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit een veldpodzol (Stiboka, 1997). Veldpodzolen zijn bodems die onder relatief vochtige omstandigheden zijn gevormd. Dergelijke bodems worden vaak aangetroffen in jonge ontginningsgebieden, in bossen en in nog aanwezige heidevelden. Ze kenmerken zich doorgaans door de aanwezigheid van een uitspoelingshorizont (E-horizont) waar de ijzer- en humusdeeltjes zijn uitgespoeld.

Archeologische en historische situatie

Archeologische waarden- en verwachtingskaart

Volgens de archeologische waarden- en verwachtingskaart van de gemeente Barneveld (De Roode & Van Oosterhout, 2008) geldt voor het plangebied een middelmatige verwachting voor archeologische resten uit alle perioden (figuur 2).

Historische situatie en mogelijke verstoringen

Om inzicht te verkrijgen in het grondgebruik in het plangebied in de Nieuwe tijd biedt de analyse van historische kaarten een goede invalshoek. Op historische kaarten uit de 19e eeuw staat binnen het plangebied nog geen bebouwing aangegeven. Het plangebied lag in een uitgestrekt heideveld (ROBAS Producties, 1989; Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990).

Bekende archeologische waarden

ARCHIS

In ARCHIS staan geen archeologische vindplaatsen geregistreerd uit (de omgeving van) het plangebied.

Historische kaarten

De geraadpleegde historische kaarten bevatten geen concrete aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten of landschapselementen met een archeologische betekenis in het plangebied.

AHN en luchtfoto's

Het raadplegen van het AHN (<http://www.ahn.nl>) en recente luchtfoto's uit Google Earth heeft geen concrete aanwijzingen opgeleverd voor de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied.

Gespecificeerde archeologische verwachting

Op grond van bovenstaande gegevens geldt voor het plangebied een middelmatige verwachting voor archeologische resten uit alle perioden. Meer specifiek geldt deze verwachting voor vuursteenstrooiingen uit de periode Laat Paleolithicum t/m Neolithicum en/of grote (vondstrijke) nederzettingen uit de periode Bronstijd t/m Late Middeleeuwen.

De kans op het aantreffen van archeologische resten is in deze gebieden gering. Vanwege de relatief voedselarme bodems en hoge grondwaterstanden bevonden ze zich buiten de traditionele woongebieden. In de Late Middeleeuwen, maar vooral in de Nieuwe tijd, behoorden deze gebieden tot de woeste gronden met een heidevegetatie. Pas in de 19e en 20e eeuw maakten moderne landbouwmethoden ontginning van de betreffende gebieden mogelijk.

Onder periodiek gunstige, klimatologische omstandigheden en door bevolkingsdruk in de oude woongebieden kan in de Prehistorie op specifieke locaties kortstondig bewoning hebben plaats-

gevonden in gebieden met een middelmatige archeologische verwachting. In principe verschillen de archeologische resten op dergelijke locaties niet van die in de meer langdurig bewoonde gebieden. Het zal gaan om grondsporen, zoals kuilen, paalkuilen en greppels, en mobilia, zoals aardewerkscherven, steen, metaal etc. Daarnaast kunnen specifieke activiteiten buiten de context van een nederzetting tot de aanwezigheid archeologische resten geleid hebben.

Vanwege het kortstondige karakter van de bewoning en andere activiteiten kenmerken de vindplaatsen in de betreffende gebieden zich door een geringe(re) spoor- en vondstdichtheid. Verder zijn ze erg kwetsbaar voor bodemingrepen, omdat afdekkende lagen (bijv. een plaggendeek) doorgaans ontbreken. Vaak zijn archeologische sporen en vondstspredingen in deze gebieden sterk aangetast of geheel verstoord tijdens de ontginning of door latere grondverbetering.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) bestond uit een booronderzoek karterende fase. De onderzoeksmethode voor het veldwerk is bepaald op basis van de resultaten van het bureauonderzoek (gespecificeerde archeologische verwachting) en het protocol inventariserend veldonderzoek uit de KNA versie 3.1 (stroomdiagram 'keuze onderzoeksmethode karterende fase' en 'Leidraad inventariserend veldonderzoek deel karterend booronderzoek').

Tijdens het veldonderzoek zijn acht boringen verricht in een grid van 40 bij 50 m in twee zuid-west-noordoost georiënteerde raaien (figuur 3). De boringen in een raai versprongen ten opzichte van die in de naastgelegen raai, waardoor een systeem van gelijkbenige driehoeken ontstond. De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode IJzertijd t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

Er is geboord tot maximaal 0,9 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen. Het opgeboorde materiaal is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,4 cm; het zeefresidu is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

De geologische aspecten van het plangebied komen overeen met de gegevens van het bureauonderzoek. De ondiepe geologische ondergrond bestaat verspoeld dekzand (C-horizont). Zand dat als zodanig is aangemerkt voelt scherp aan en kenmerkt zich door het voorkomen van grind. Incidenteel zijn in het verspoelde dekzand humusvlekken aangetroffen. De top van de (C-horizont) is aanwezig op dieptes variërend van 0,3 tot 0,45 m -Mv (figuur 3; boringnummers 1 t/m 6). In twee boringen is het ongestoorde dekzand op een diepte van circa 0,7 m -Mv waargenomen. Ter plaatse van deze boringen is de bodemopbouw echter volledig verstoord (figuur 3; boringnummers 7 en 8).

Intacte bodems zijn nergens waargenomen. Met uitzondering van de locaties waar de gehele bodem is verstoord, is in de top van het verspoelde dekzand nog een BC-horizont waargenomen. Dit restant van een podzolbodem is aangetroffen op een gemiddelde diepte van 0,35 m -Mv.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Tijdens het archeologisch vooronderzoek zijn geen aanwijzingen gevonden voor archeologische resten in plangebied Esvelderweg 5.

De geologische ondergrond in het plangebied bestaat verspoeld dekzand. Deze afzetting kenmerkt zich door het voorkomen van grind en humusvlekken. De bodemopbouw is grotendeels verstoord. Wel is in de top van het verspoelde dekzand een restant van een podzolbodem waargenomen.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt in plangebied Esvelderweg 5 in het kader van de voorgenomen bodemingrepen geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen. Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht toch archeologische resten worden aangetroffen, dan is dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

Op basis van de bevindingen van dit onderzoek neemt de gemeente Barneveld een selectiebesluit.

Literatuur

- Boddaert, M. & A. Mak (red.)**, 2004. *ANWB topografische atlas: Gelderland 1:25.000*. ANWB bv, Den Haag.
- Deeben, J.H.C. (red.)**, 2008. De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW), derde generatie *Rapportage Archeologische Monumentenzorg* 155. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort (info: www.cultureelerfgoed.nl).
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- ROBAS Producties**, 1989. *Historische Atlas Gelderland. Chromotopografische Kaart des Rijks 1:25.000*. ROBAS Producties, Den IJp.
- Roode, F. de & F. van Oosterhout**, 2008. Archeologische monumentenzorg in de gemeente Barneveld: Deel 1: beleidsnota archeologische monumentenzorg; Deel 2: toelichting op de archeologische waarden- en verwachtingskaart. *RAAP-rapport* 1682. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Stiboka**, 1997. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij het herziene kaartblad 32 Oost Amersfoort*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-rapport* 1000. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties**, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland, schaal 1:50.000; Deel 3: Oost-Nederland 1830-1855*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Gebruikte afkortingen

AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

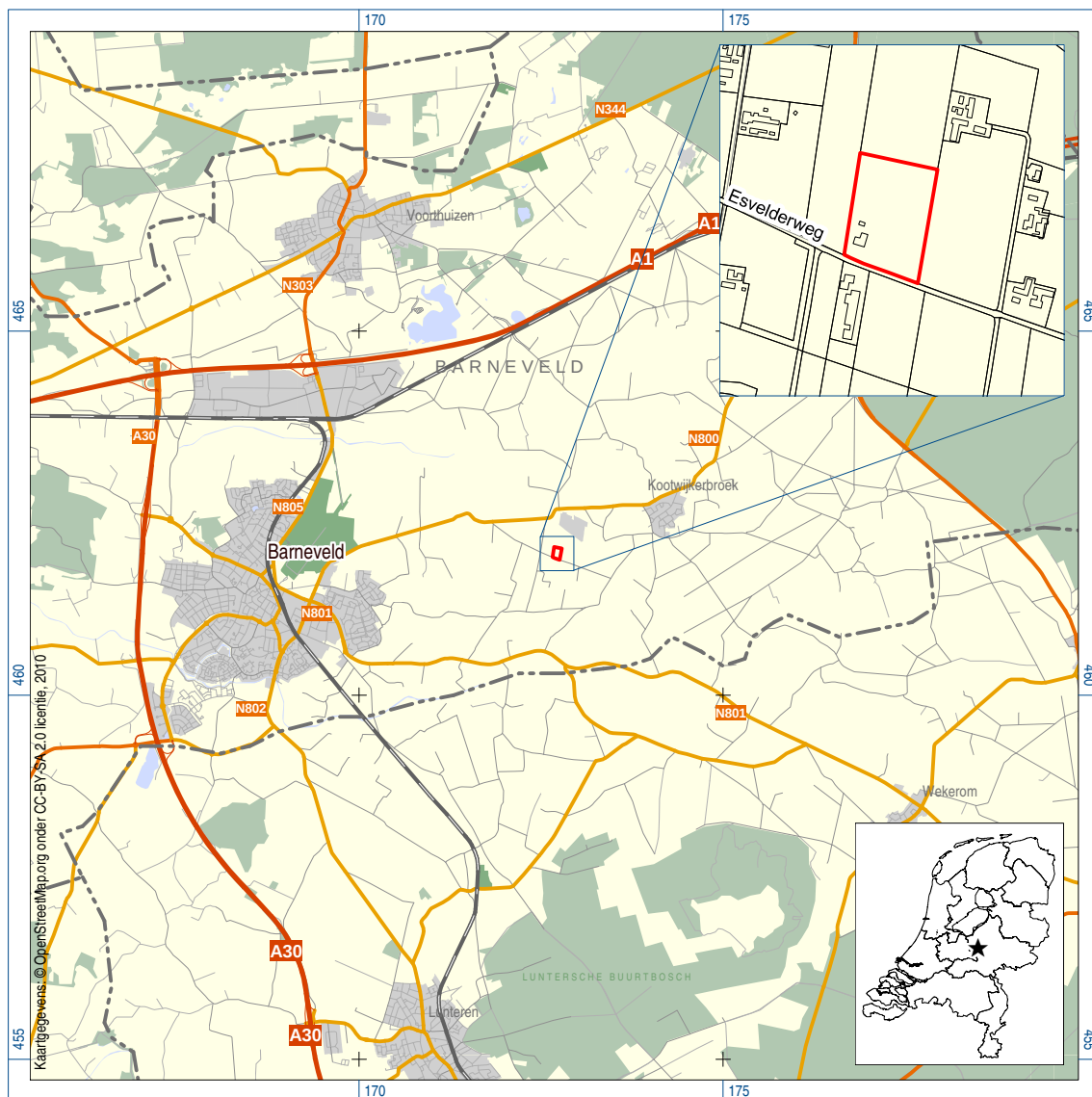
Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood omlijnd); inzet: ligging in Nederland.

Figuur 2. Het plangebied op de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Barneveld (bron: De Roode en Van Oosterhout, 2008).

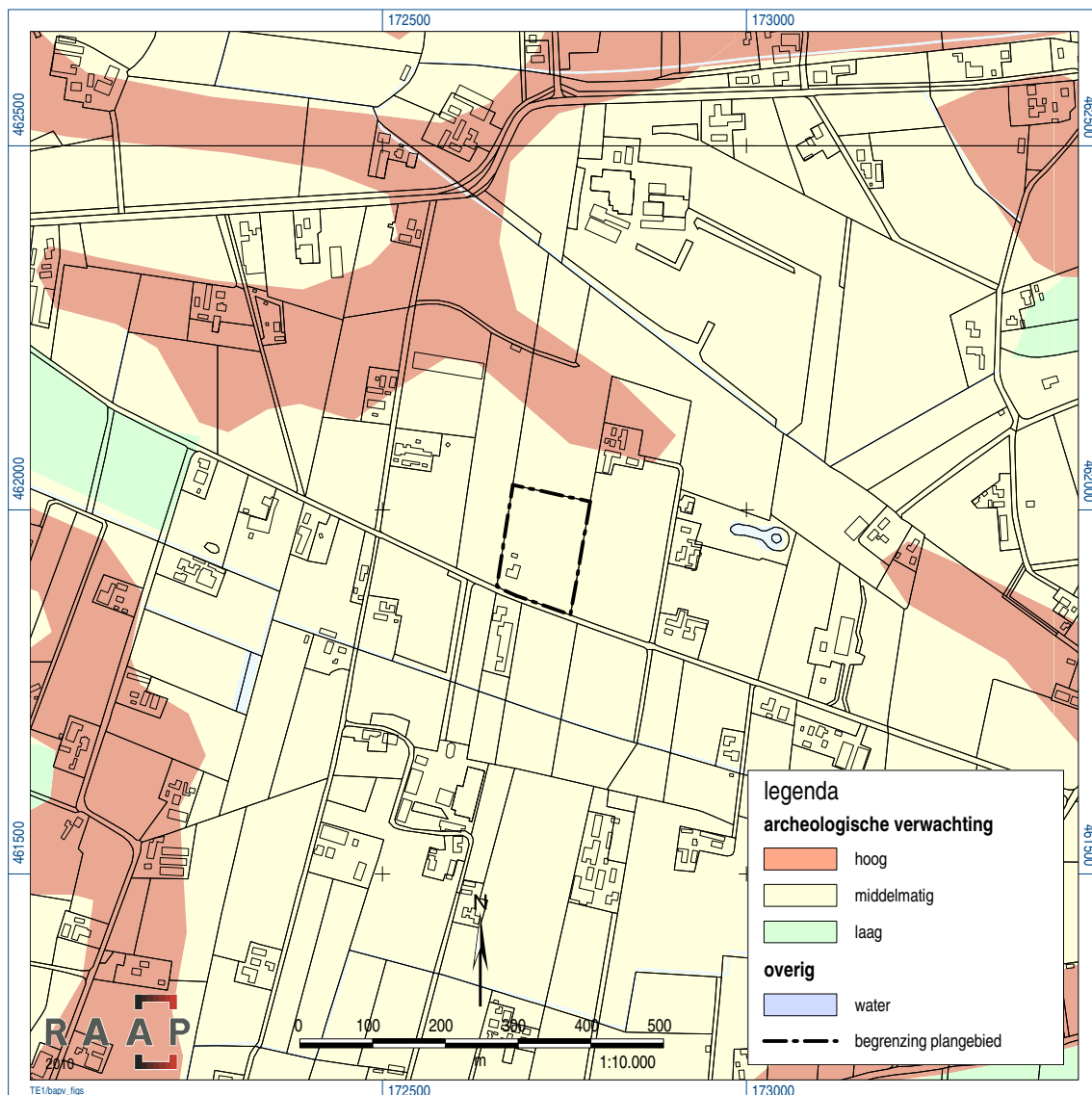
Figuur 3. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Geologische en archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood omlijnd); inzet: ligging in Nederland.

Figuur2. Het plangebied op de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Barneveld (bron: De Roode en Van Oosterhout, 2008).

Figuur 3. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Geologische en archeologische tijdschaal.

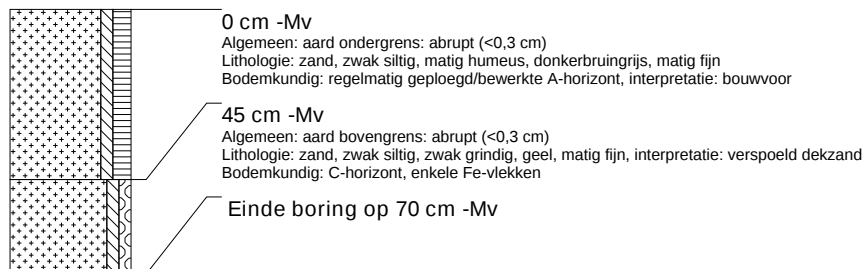
Bijlage 1. Boorbeschrijvingen

boring: BAPV-1

beschrijver: HR, datum: 12-3-2010, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, provincie: Gelderland, gemeente: Barneveld, plaatsnaam: Kootwijkerbroek, opdrachtgever: Dhr. J.W. Dekker, uitvoerder: RAAP Oost

boring: BAPV-2

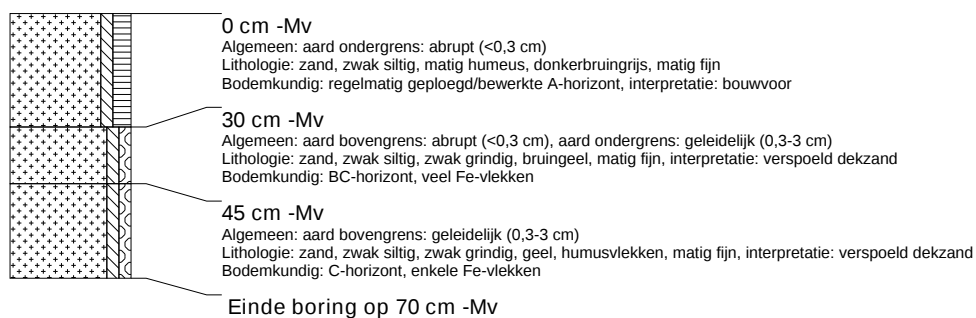
beschrijver: HR, datum: 12-3-2010, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, provincie: Gelderland, gemeente: Barneveld, plaatsnaam: Kootwijkerbroek, opdrachtgever: Dhr. J.W. Dekker, uitvoerder: RAAP Oost

boring: BAPV-3

beschrijver: HR, datum: 12-3-2010, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, provincie: Gelderland, gemeente: Barneveld, plaatsnaam: Kootwijkerbroek, opdrachtgever: Dhr. J.W. Dekker, uitvoerder: RAAP Oost

boring: BAPV-4

beschrijver: HR, datum: 12-3-2010, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, provincie: Gelderland, gemeente: Barneveld, plaatsnaam: Kootwijkerbroek, opdrachtgever: Dhr. J.W. Dekker, uitvoerder: RAAP Oost

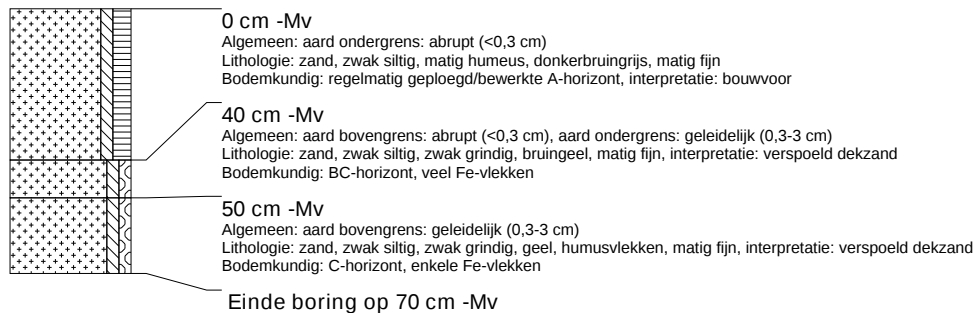

boring: BAPV-5

beschrijver: HR, datum: 12-3-2010, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, provincie: Gelderland, gemeente: Barneveld, plaatsnaam: Kootwijkerbroek, opdrachtgever: Dhr. J.W. Dekker, uitvoerder: RAAP Oost

boring: BAPV-6

beschrijver: HR, datum: 12-3-2010, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, provincie: Gelderland, gemeente: Barneveld, plaatsnaam: Kootwijkerbroek, opdrachtgever: Dhr. J.W. Dekker, uitvoerder: RAAP Oost

boring: BAPV-7

beschrijver: HR, datum: 12-3-2010, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, provincie: Gelderland, gemeente: Barneveld, plaatsnaam: Kootwijkerbroek, opdrachtgever: Dhr. J.W. Dekker, uitvoerder: RAAP Oost

boring: BAPV-8

beschrijver: HR, datum: 12-3-2010, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, provincie: Gelderland, gemeente: Barneveld, plaatsnaam: Kootwijkerbroek, opdrachtgever: Dhr. J.W. Dekker, uitvoerder: RAAP Oost

